

Περιεχόμενα

Εισαγωγικό σημείωμα του επιμελητή, Δημήτρης Σκούρας	23
Εισαγωγή	25
Η λογική και η οργάνωση του βιβλίου	25
Γιατί να μελετήσετε την αστική και περιφερειακή οικονομική;	29
Στόχοι και αντικείμενα του βιβλίου	34
Υποστηρικτικό υλικό	35

Μέρος I

Αστικά και περιφερειακά οικονομικά υποδείγματα και μέθοδοι	37
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Χωροθέτηση δραστηριοτήτων:

Η χωροθέτηση της επιχείρησης στη θεωρία	39
1.1 Εισαγωγή	40
1.2 Κλασικά και νεοκλασικά υποδείγματα χωροθέτησης	40
1.2.1 Το υπόδειγμα του Weber για τη χωροθέτηση της παραγωγής	42
1.2.2 Η επίδραση του κόστους μεταφοράς των εισροών στη θέση της επιχείρησης	45
1.2.3 Η επίδραση του κόστους μεταφοράς του προϊόντος στη θέση της επιχείρησης	47
1.2.4 Η επίδραση των μεταβαλλόμενων τιμών των συντελεστών παραγωγής στη θέση της επιχείρησης	49
1.2.5 Η επίδραση των νέων πηγών εισροών και των νέων αγορών στη θέση της επιχείρησης	55
1.3 Το υπόδειγμα χωροθέτησης της παραγωγής του Moses	58
1.4 Η ανάλυση της περιοχής αγοράς: η μονοπωλιακή δύναμη στον χώρο	69
1.4.1 Το υπόδειγμα του Hotelling για τον ανταγωνισμό στον χώρο	73
1.4.2 Ανταγωνισμός στις τιμές, ανταγωνισμός στην ποιότητα και χώρος του προϊόντος	76
1.5 Συμπεράσματα	86
Θέματα συζήτησης	87
Παράρτημα 1.1 Το πρόβλημα χωροθέτησης σε χώρο μίας διάστασης	87
Παράρτημα 1.2. Η γενική λύση του προβλήματος των Weber–Moses	93
Παράρτημα 1.3 Το υπόδειγμα χωροθέτησης της παραγωγής με κόστος εφοδιασμού	95
Παράρτημα 1.4 Το παίγνιο χωροθέτησης του Hotelling	99

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Συγκέντρωση και συστάδες δραστηριοτήτων	103
2.1 Εισαγωγή	104
2.2 Συστάδες δραστηριοτήτων: αποδόσεις κλίμακας και γεωγραφία	106
2.3 Οικονομίες συγκέντρωσης	107
2.3.1 Οι πηγές των οικονομιών συγκέντρωσης	107
(i) Διάχυση πληροφοριών	108
(ii) Μη εμπορεύσιμες τοπικές εισροές	108
(iii) Δεξαμενή εξειδικευμένου τοπικού εργατικού δυναμικού	109
2.3.2 Τα είδη οικονομιών συγκέντρωσης	110
(i) Εσωτερικές αποδόσεις κλίμακας	111
(ii) Οικονομίες εντοπιότητας	111
(iii) Οικονομίες αστικοποίησης	112
2.4 Συστάδες δραστηριοτήτων, τύποι επιχειρήσεων και η φύση των συναλλαγών	120
2.5 Συστάδες ανθρώπων: δημιουργικότητα και αστική κατανάλωση	127
2.6 Περιορισμένη πληροφόρηση, αβεβαιότητα και η εξέλιξη των συστάδων	130
2.7 Συμπεράσματα	139
Θέματα συζήτησης	140

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η χωρική κατανομή των δραστηριοτήτων	143
3.1 Εισαγωγή στη διασπορά οικονομικών δραστηριοτήτων	144
3.2 Διασπορά επιχειρήσεων: διακριτική τιμολόγηση, περιοχές αγοράς και κόστη απόστασης	145
3.2.1 Χωρική τιμολόγηση και διακριτική τιμολόγηση	146
3.2.2 Ο νόμος των περιοχών αγοράς του Reilly	146
3.2.3 Ανάλυση των διασυνδέσεων και λόγοι αξίας-βάρους των προϊόντων	148
3.3 Αστικές ιεραρχίες και η θεωρία της κεντρικής θέσης	153
3.3.1 Η θεωρία της κεντρικής θέσης του Christaller	154
3.3.2 Η θεωρία της κεντρικής θέσης του Lösch	155
3.4 Νέα οικονομική γεωγραφία	162
3.5 Εμπειρικές κανονικότητες του αστικού συστήματος: ο κανόνας τάξης-μεγέθους	167
3.6 Η δομή και η ερμηνεία των περιφερειακών στατιστικών δεδομένων	175

3.7	Συμπεράσματα	177
	Θέματα συζήτησης	177
	Παράρτημα 3.1 Χωρικό μονοπώλιο και διακριτική τιμολόγηση	178
	Παράρτημα 3.2 Η εξαγωγή του νόμου του Reilly	181
	Παράρτημα 3.3 Το υπόδειγμα της ΝΟΓ για την αστική-περιφερειακή οικονομία	181
	Παράρτημα 3.4 Η συνάρτηση ζήτησης κατά τον Lösch	187

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η χωρική διάρθρωση της αστικής οικονομίας	191
4.1 Εισαγωγή	192
4.2 Το υπόδειγμα του von Thunen	193
4.2.1 Ανταγωνισμός γης στο υπόδειγμα του von Thunen	198
4.3 Το υπόδειγμα προσφοράς ενοικίου μιας επιχείρησης	200
4.3.1 Ο ανταγωνισμός γης σύμφωνα με το υπόδειγμα προσφοράς ενοικίου κατά κλάδο δραστηριότητας	205
4.4 Το υπόδειγμα προσφοράς ενοικίου της κατοικίας ενός νοικοκυριού	211
4.4.1 Ο ανταγωνισμός για γη στο υπόδειγμα προσφοράς ενοικίου ενός νοικοκυριού	213
4.4.2 Η αντιμετώπιση του περιβάλλοντος στο υπόδειγμα προσφοράς ενοικίου του νοικοκυριού	219
4.5 Εναλλακτικά υποδείγματα της κυρτότητας μεταξύ απόστασης και τιμής γης	222
4.6 Κριτικές των υποδειγμάτων αστικής οικονομίας	228
4.6.1 Μονοκεντρισμός	228
4.6.2 Προσφορά γης και ιδιοκτησία γης	231
4.6.3 Το άριστο μέγεθος μιας πόλης	234
4.7 Συμπεράσματα	236
Θέματα συζήτησης	237
Παράρτημα 4.1 Η κλίση της καμπύλης των μεταβολών ενοικίου στο υπόδειγμα του von Thunen	237
Παράρτημα 4.1.1 Η απόσταση ως την άκρη της περιοχής καλλιέργειας του von Thunen	239
Παράρτημα 4.1.2 Η απόσταση από το σημείο όπου αλλάζει η χρήση της γης στο υπόδειγμα του von Thunen	239
Παράρτημα 4.2 Η κλίση της καμπύλης προσφοράς ενοικίου	240
Παράρτημα 4.2.1 Οι σχετικές εισοδηματικές ελαστικότητες ζήτησης για γη και για πρόσβαση στο κέντρο στο υπόδειγμα προσφοράς ενοικίου	244

Παράρτημα 4.2.2 Μεταβολές του περιβάλλοντος και η ανάλυση προσφοράς ενοικίου	245
Παράρτημα 4.3 Η ανατίμηση της αξίας της ιδιοκτησίας και η κυρτότητα μεταξύ τιμής γης και απόστασης: ο ρόλος της αστικής χωρικής επέκτασης	246
Παράρτημα 4.3.1 Η ανατίμηση της αξίας της ιδιοκτησίας και η κυρτότητα μεταξύ τιμών γης και απόστασης: ο ρόλος της αύξησης του εισοδήματος σε μια πόλη χωρικά περιορισμένη	248
Παράρτημα 4.4 Η άριστη συχνότητα μετακινήσεων και η κυρτότητα της καμπύλης των ενοικίων	251

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Περιφερειακή εξειδίκευση, εμπόριο και ανάλυση πολλαπλασιαστή	255
5.1 Εισαγωγή	256
5.2 Το υπόδειγμα οικονομικής βάσης	259
5.3 Προσδιορισμός των βασικών και μη βασικών τομέων	263
5.3.1 Η μέθοδος των υποθέσεων	264
5.3.2 Οι δείκτες τοπικής εξειδίκευσης	265
5.3.3 Επιλογή μεταξύ εναλλακτικών προσεγγίσεων της οικονομικής βάσης	270
5.4 Ο κείνσιανός περιφερειακός πολλαπλασιαστής	272
5.5 Σύγκριση του υποδείγματος οικονομικής βάσης και των κείνσιανών περιφερειακών πολλαπλασιαστών	279
5.6 Ανάλυση επιπτώσεων	281
5.7 Η περιφερειακή ανάλυση εισροών-εκροών	285
5.7.1 Πρόσθετα σχόλια σχετικά με την ανάλυση περιφερειακών εισροών-εκροών	289
5.8 Συμπεράσματα	292
Θέματα συζήτησης	293
Παράρτημα 5.1 Το απλό στατικό και δυναμικό υπόδειγμα κείνσιανού πολλαπλασιαστή	294
Παράρτημα 5.2 Οι σχέσεις ανάμεσα στις εναλλακτικές μορφές και χρήσεις των δεικτών τοπικής εξειδίκευσης για την κατασκευή των πινάκων περιφερειακών εισροών-εκροών	296
Παράρτημα 5.2.1 Εκτίμηση των περιφερειακών εμπορικών συναλλαγών με τη χρήση δεικτών τοπικής εξειδίκευσης όταν δεν υπάρχει ένας επίκαιρος πίνακας εθνικών εισροών-εκροών	296
Παράρτημα 5.2.2 Κατασκευή περιφερειακών πινάκων εισροών-εκροών με την προσαρμογή εθνικών πινάκων	301
Παράρτημα 5.3 Η γενική επίλυση του υποδείγματος εισροών-εκροών	305

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Περιφερειακή και διαπεριφερειακή ανάλυση της αγοράς εργασίας	307
6.1 Εισαγωγή	308
6.2 Μισθοί και αγορές εργασίας	309
6.2.1 Μια νεοκλασική προσέγγιση	309
6.2.2 Μια κείνσιανή προσέγγιση	315
6.3 Περιφερειακές αγορές εργασίας, ευκαμψία μισθών και χρήση του κεφαλαίου	317
6.4 Η προσαρμογή της περιφερειακής αγοράς εργασίας	322
6.4.1 Η προσαρμογή του κεφαλαίου της περιφέρειας	325
6.5 Μισθοί και διαπεριφερειακή μετανάστευση της εργασίας	331
6.5.1 Το υπόδειγμα ανισορροπίας της διαπεριφερειακής μετανάστευσης της εργασίας	331
6.5.2 Το υπόδειγμα ισορροπίας της διαπεριφερειακής μετανάστευσης της εργασίας	336
6.5.3 Το υπόδειγμα μετανάστευσης του ενδογενούς ανθρώπινου κεφαλαίου	340
6.5.4 Πρόσθετα σχόλια για τους μισθούς και τη μετανάστευση	344
6.6 Υποδείγματα διαπεριφερειακής μετανάστευσης που δεν σχετίζονται με μισθούς	348
6.6.1 Το υπόδειγμα βαρύτητας της μετανάστευσης	349
6.6.2 Το υπόδειγμα κύκλου ζωής της μετανάστευσης	351
6.7 Συμπεράσματα	353
Θέματα συζήτησης	354
Παράρτημα 6.1 Το υπόδειγμα κατανάλωσης Roback-Tiebout	354
Παράρτημα 6.2 Το υπόδειγμα του ανθρώπινου κεφαλαίου	358
Παράρτημα 6.3 Το υπόδειγμα του Roy (1951) για τη μετανάστευση	360

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Περιφερειακή μεγέθυνση, κατανομή συντελεστών παραγωγής και ισοζύγιο πληρωμών	369
7.1 Εισαγωγή	370
7.2 Η νεοκλασική προσέγγιση της περιφερειακής μεγέθυνσης	371
7.2.1 Το υπόδειγμα «ενός τομέα» για την περιφερειακή κατανομή και μετανάστευση των συντελεστών παραγωγής	372
7.2.2 Το υπόδειγμα «δύο τομέων» για την περιφερειακή κατανομή και μετανάστευση των συντελεστών παραγωγής	379
7.2.3 Οι σχέσεις ανάμεσα στα περιφερειακά υποδείγματα του ενός τομέα και των δύο τομέων	383

7.3	Η λογιστική της περιφερειακής μεγέθυνσης και η ανάλυση συναρτήσεων παραγωγής.....	389
7.4	Κεϊνσιανές προοπτικές της περιφερειακής ανάπτυξης και του ισοζυγίου πληρωμών.....	399
7.4.1	Η προσέγγιση της περιφερειακής μεγέθυνσης μέσω του ισοζυγίου πληρωμών.....	401
7.4.2	Ο νόμος του Verdoorn και η σωρευτική αιτιότητα.....	409
7.5	Συγκλίνουσα μεγέθυνση ή αποκλίνουσα μεγέθυνση;.....	414
7.5.1	Καινοτομία και τεχνολογική μεταβολή.....	415
7.5.2	Εναλλακτικές έννοιες του κεφαλαίου.....	419
7.5.3	Θεσμοί και κοινωνικό κεφάλαιο.....	420
7.6	Συμπεράσματα.....	423
	Θέματα συζήτησης.....	425
	Παράρτημα 7.1 Η συνάρτηση παραγωγής Cobb–Douglas και η λογιστική της μεγέθυνσης.....	426
	Παράρτημα 7.2 Απόδειξη της σχέσης ανάμεσα στη μεγέθυνση των μισθών και στη μεγέθυνση της παραγωγικότητας της εργασίας στο πλαίσιο ανάλυσης Cobb–Douglas.....	427

Μέρος II

Παγκοσμιοποίηση: Πόλεις, περιφέρειες και οικονομική πολιτική.....	429
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Οικονομική γεωγραφία και οικονομική ιστορία.....	431	
8.1	Εισαγωγή στην αστικοποίηση, την εκβιομηχάνιση και την παγκοσμιοποίηση.....	432
8.2	Παγκοσμιοποίηση, αστικοποίηση, εκβιομηχάνιση: από τον 16ο έως τον 19ο αιώνα.....	436
8.3	Παγκοσμιοποίηση, αστικοποίηση και εκβιομηχάνιση τον 20ό αιώνα.....	447
8.4	Νεότερα χαρακτηριστικά της αστικοποίησης και της παγκοσμιοποίησης.....	454
8.5	Σύγχρονη παγκοσμιοποίηση: παγκόσμιες εταιρείες, παγκόσμιες περιφέρειες και παγκόσμιες πόλεις.....	458
8.6	Συμπεράσματα.....	462
	Θέματα συζήτησης.....	463

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Πόλεις και περιφέρειες στη σύγχρονη παγκόσμια οικονομία.....	465	
9.1	Εισαγωγή.....	466

9.2	Τα χωρικά κόστη συναλλαγών και οι διαφορετικοί τύποι τους	467
9.2.1	Μειούμενα χωρικά κόστη συναλλαγών	469
9.2.2	Αυξανόμενα χωρικά κόστη συναλλαγών	470
9.3	Η οικονομική γεωγραφία είναι ανομοιόμορφη και έχει αιχμές	477
9.3.1	Χωρική ισορροπία και γεωγραφικές διαφοροποιήσεις στην παραγωγικότητα	482
9.4	Η οικονομική επίδοση των πόλεων και των περιφερειών σήμερα	484
9.4.1	Η κλίμακα και η παραγωγικότητα στις πρωτεύουσες και στις κυρίαρχες πόλεις	488
9.4.2	Η διασύνδεση στις πρωτεύουσες και στις κυρίαρχες πόλεις	491
9.5	Μη κεντρικές περιφέρειες, ενδιάμεσες περιφέρειες και απόκεντρες περιφέρειες	496
9.6	Συμπεράσματα	500
	Θέματα συζήτησης	501
	Παράρτημα 9.1 Ερμηνεύοντας τη σύγκλιση-απόκλιση λαμβάνοντας υπόψη τις χωρικές μονάδες	502
	Παράρτημα 9.2 Ερμηνεύοντας τα πρότυπα της σωρευτικής περιφερειακής μεγέθυνσης	503

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

Σύγχρονη ανάλυση της αστικής και περιφερειακής οικονομικής πολιτικής		507
10.1	Εισαγωγή στο σύγχρονο πλαίσιο της αστικής και περιφερειακής πολιτικής	508
10.2	Αστική οικονομική πολιτική	511
10.2.1	Πολιτικές δημιουργίας αστικών ζωνών	512
10.2.2	Πολιτικές αστικής ανάπλασης	517
10.2.3	Ζώνες πρασίνου	525
10.3	Περιφερειακή οικονομική πολιτική	529
10.3.1	Παραδοσιακές περιφερειακές πολιτικές	530
10.3.2	Τα αποτελέσματα ευημερίας της περιφερειακής πολιτικής που βασίζεται σε έργα	535
10.3.3	Οι μακροοικονομικές επιπτώσεις της περιφερειακής πολιτικής	539
10.4	Νέες διαμάχες στην περιφερειακή πολιτική	544
10.4.1	Η χωρικά τυφλή προσέγγιση	547
10.4.2	Η τοποκεντρική προσέγγιση	551
10.5	Οι διαφορές ανάμεσα στη χωρικά τυφλή και την τοποκεντρική προσέγγιση	557
10.5.1	Οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ γεωγραφίας και θεσμών	557
10.5.2	Η φύση των μακροχρόνιων διαδικασιών ανάπτυξης	558

10.5.3	Η φύση των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο	559
10.5.4	Οι προθέσεις έναντι των υλοποιήσεων των πολιτικών	560
10.5.5	Εμβάθυνση στη φύση των προκλήσεων της περιφερειακής και εθνικής ανάπτυξης	561
10.5.5.1	Διαφορετικές οπτικές σχετικά με τους θεσμούς και τη γεωγραφία ..	562
10.5.5.2	Διαφορετικές απόψεις σχετικά με τις ιστορικές διαδικασίες αστικοποίησης και ανάπτυξης	564
10.5.5.3	Διαφορετικές οπτικές σχετικά με την παροχή κοινωνικής πρόνοιας και την κινητικότητα της εργασίας	565
10.6	Συμπεράσματα	566
	Θέματα συζήτησης	569
	Παράρτημα 10.1 Η αξία και η (λανθασμένη) τιμολόγηση των τόπων	569
	Οι αξίες ύπαρξης των τόπων	570
	Οι αξίες επιλογής των τόπων	570
	Οι προτιμήσεις των χορηγών οικονομικής βοήθειας	571
	Παράρτημα 10.2 Χωρικά τυφλές προσεγγίσεις και η παροχή πληρωμών κοινωνικής πρόνοιας	574
	Βιβλιογραφία	577